

Klassiwoitus

Eesti „wabariigist“ Nõukogude-Wenemaale saadetud politikawangid

Saadeti üle piiri õõsel 22/23. aprillil s. a.

Istuwad (pahemalt paremale poole): Lahe, Kuusk, (wastawõtja nõukogude-
ametnik,) Betlem, Andrejew. Seisawad: Sõerd, Dreiman, Sandström,
Waldman, Rewa, Waher

Tallinna wangimajade hoolekandjale — Wolodarski rajooni MOPR'i komiteele, Leningradis

Kallid seltsimehed!

Südamlik rewolutsiooniline terwitus teile Tallinna türmide poliitiliskawangidelt!

Kuigi meid liitriikide õuekoerte jultunud lürluskond — pisitillukese Eesti „kah-kodanlus“ — ajutiselt wälja on kiskunud oma wabastamiseks wõitlewa proletariaadi rewolutsioonilikkudest ridadest, kuigi meid ajutiselt traataiad ja wangimajade paksud müürid teist lahutawad, oleme walmiselt ikkagi teiega, ja jälgime teraselt sündmusi proletariaadi üleilmises wõitluses töö ja kapitaali wahel, iseäranis aga teie wõitlusi ja edusammusi, mis teie SNWLiidu majanduslise kui ka poliitilise wõimu kindlustamiseks olete kätte saanud, sest teie edu on ka meie edu, teie wõit meie wõit.

SNWLiidu töörahwa wõidud on aga määratu suured.

Tööstuse jaluleseadmine; rahakursi kindlustamine; ühendus inglise ametiühisustega; punase diplomaatia edusammud idas — ühisel wõitluserinnal Hiina rahwaga; — kõik see täidab meie südant wõitimatata tõsise rõõmuga.

Kuigi wilmasel ajal mõnes imperialistilises riigis kapitalismuse „stabiliseerumist“ võib märgata, mille üle kodanlus, kes oma nina otsast kaugemale ei näe, wasikawaimustusesse sattub, siis ei ole see proletariaadile hirmus. See „kapitalismuse stabiliseerumine“ ise, mis töörahwa üle-määrase kurnamise peale rajaneb, kannab eneses lagunemise idusid.

Ka see salkkond warganägusid, kes ennast Eesti „rahwalikuks walitsuseks“ nimetab, tahtis, kas wõi ajutiseltgi, oma kokas seda „stabiliseerumist“ näha, aga ta asjatute pingutuste tagajärjeks oli ainult: tööstuse häbumine, wabrikusiseseadete müümine wana raua pähe, asjata katsed kullajäänuste ja saarte pandikspakkumisel laenu saada, tööpuuduse kaswamine (töötatöölisi arwatakse vähemalt 60 tuhande peale — miljoni-lise rahwarwu juures!), elukalliduse tõus, nälgitud rahwa päewast-päewa kaswaw rahulolematuse ja klassiwõitluse terawenemine, mis 1. det. 1924 awalikuks ülestõusuks puhkes. Need olid „meie“ kapitalismuse „stabiliseerumise“ tagajärjed.

Et oma kõikumaloonud seisukorda ajutiseksgi päästa ja piirata kurnamist, mis „punasel esmaspäewal“ (1. det.) juba käest libiseda ähwardas, kinni hoida, „stabiliseerimist“ liitriikide jälgid käiskud — Eesti spekulantide-walitsus — ennegi terwitusel olnud metsiku walge terrori.

Ülestõusust osawõtmise ettekäände all tapeti töölisi hulgal maha. (Kah wõitlus — tööpuudusega!) Tallinna kommandantuura oowis üksi piinati ja tapeti pealtnägija madruse sõnade järele, kes purjus peaga ohwitseri sõimamise eest surma mõisteti, detsembri esimise poole wästel — 129

inimest, seal ulgas mitu naisterahwast ja alaealist. Kui palju linnast wäljas ja mujal tapeti, ei ole täpselt teada, aga wäike ei ole seegi arw. Wangistati — sadandete wiisi, kes praegu veel kitsastes wangiurgastes lämbudes „erapooletu“ kohtu otsast ootawad — kõik aga, peale üksikute arawereliste, julges rewolutsioonilikus meeolus.

Olgugi et ülestõusust pool aastat mööda, kestawad wangistamised ikka edasi. Wangimajad on üleni täis kiilutud; magatakse unikus põrandal. Kawatsetakse uut sunnitöölise wangimaja ehitada (selle ehitab kodanluse enesele), et kitsust lahendada ja sunnitöölisi teistest eraldada. Sunnitöölise — eriti poliitilise — suure arwu pärast on aga nüüd kõik Eesti wangimajad sunnitöölise wangimajadeks muudetud.

Uue wangimaja ootamisel wabritsetakse aga uusi sunnitööwangisi juure. Lähemal ajal on uut poliitiliste sunnitöölise „lendu“ oodata — nõndanim. „kindral Heidemanni staabi“ protsess Tartus. See on wilmane ulgaline protsess; siis järgnewad, rutemal sammul wäikeste salkade „kohtud“, et „149 protsessi“ kordumise eest hoida, mis kodanluselt isu wõttis uusi ulgalisi poliitilisi protsesse veel toime panna.

Meie elu „demokraatlikes“ wangimajades on rõõmuta, hall. Kuid pead me norgu ei lase. Jatkame wangisgi klassiwõitlust, mis wäljas katkestati.

1. mai eel sattusid türmitimukad ärewusesse: anti käsukirju, kirjutati ähwardusi. „Rahu ja korra“ rikkumise eest ähwardati meilt kõik „wabadused“ wõtta. Aga ähwardustest oolimata kõlasid 1. mail türmide wõlwide all wägewad Internatsionaali ja teiste rewolutsioonilaulude elid. Karistus selle „äbematus“ eest ei jäänud muidugi tulemata. Istusime 14 päewa pool-kartsa seisukorras.

Kui imelik see ka ei ole, aga lõeks jääb, et kodanlised wangimajad suurepäralised klassiwaenu ja klassiteadwuse kaswatajad on, ka neile, kel see ennem puudus. Halli kodanikuna sattub tööline wangi — kommunistina lahku ta.

Mida rohkem töölisi türmidesse topitakse, seda suuremaks kaswab kindlate wõitlejate arw, kes parema tulewiku, kommunismuse eest wälja astuwad.

ELAGU KOMMUNISM!

ELAGU MOPR (Rahwuswaheline Punane Abi)!

ELAGU SNWL, kui üleilmse rewolutsiooni kants!

Kommunistilise terwitusega

Tallinna wangimajade poliitilised
sunnitööwangid

Wangimajas, 25. mail 1925

Seltsilisi, kes „KLASSIWÕITLUSE“ tellimise, laialilautamise ja muus asjus seletust soowiwad, palutakse pöörata teisipäewadel ja reedil kella 7—9 õhtul E. K. P. Wenemaa büroos k o r r a p i d a ja seltsimehe poole. Selsamal ajal õiendatakse ka muid küsimusi nende Eestist tulnud seltsilistega, kel päewal tööil olles seks aega ei ole.

Komissaarowskaja 11, k. 18; telefon 5-99-71.

Talurahwa-laen

Nõukogude-Benemaa majanduslike ehitamise üheks iseloomustavaks nähtuseks on ta omapärased sisemised laenud, nimega ka talurahwa-laen.

Nõukogude riik vajab oma majanduse rakendamisele suurel määral kapitaali. Seda on tarvis tööstuses wanade masinate ja sisseseadete uuendamiseks ja uute wabrikute ehitamiseks; seda tarwitab põllumajandus masinate, tööriistade, kunstööetamise, elawa inventaari, paremate seemnete jne ostmiseks; seda on waja wenasjanduses wanade raudteebe parandamiseks ja jauti ümberehitamisel, uute raudtee ehitamiseks jne; seda tarwitawad lühidalt kõik majandusearud ja -alad. Kapitaali saamiseks on aga ainult üks allik: kätöö, see on warad ja wärratused, mis oskoseheseft tarwitamisest üle jääwad. Egapäemses keeles on sel liisatvõl kaks kaju: kaju, mis majanduslikel tegevusel saadakse, ja wara, mis tarvitamisest „kõltsuhoibmise“ teel üle jääb. Kapitalistlikel maal, kus wanad ja suured ärilised ettevõtted töötawad, on esimine allik — kaju ärilistest ettevõtetest — mis eeltähendatud üllesanneteks suuri summasid wõib anda. Meil, Nõukogude riigis, on tööstus alles lagunenise ajajärgust wäljaronimas; käesolew aasta on üleüldise esimine Nõukogude tööstuses, kus see majandusearu riigile puhast ülejäädki atkub andma, ja sedagi alles wäiksel määral. Palju parem ei ole lugu ka teiste majanduseharudega.

Da mõndagi korda katset tehtud tarwiliku kapitaali wäljastpoolt muretseda — wälise laenu näul, aga need katsed ei ole tagajärgi annud: kapitalistliked riigid ei taha sallida, et Nõukogude riik majanduslikelt tugemneks, sest see ei häwita mitte ainult nende lootust Benemaa korb itkagi weel oma rööwpositiitika tallermaats teha, waid oleks loomulikult ka kõige paremaks tegekluks ja nägelitüks nõukogude siisteemi, nõukogudekorra kütjaks. Sellepärast on wälised allikad laenu saamiseks siimaani tinni jäänud. Muidugi tehakse sel sihil katsed edasi, ja paramat tuleb aeg, kus ka see allik awaneb, aga ehitosa, niitaua kui meie sealt ammutada ei saa, tuleb tarwisminerwaid summasi oma koduseft majanduseft pigistada, niipalju kui sealt wõimalik on saada.

Muidugi, majandusliked ettevõtted, nagu tähendasime, suuri summasid weel ei anna ega wõigi auba; ei ole meil ka kõltsuhoibmisel suurt ülejäädiki lootat. Lühidalt — meil ei ole lihte ega teist ala, kust suuri summasi majanduslikelks ülseehitamiseks wõiksimine ammutada, sest meil ei ole üleüldise suuri kapitaalid. Meie peame sellepärast oma laenu siisteemi teisele alusele rajama kui wälismaal, kus eeskütt just suurte kapitaalidega rehtendatakse. Meie peame oma laenu kõltsu kognua saureft hulgaft wõiteestest summadest, mis kümnete miljonite suuruse tarwitajate — töörahwa — pere oma igapäewaseft tarwitamisest wõib kõltsuhoibmise teel üle jätta.

Meie „demokratiseerime“ oma riiklikel laenu siisteemi: suuresummaliste laenu tähtede (obligatsioonide) asemel, mida ainult jõukad osta jatkawad, nagu wäljamaal arilikult, anname wälja wäljefsummalised obligatsioonid, lihest rublast alates, nii et seda iga töölinegi, olgu linnas wõi maal, wõib muretseda. Ja kuna meil kapitalistid ei ole, siis juhitate laenu tähed just töörahwa hulka, kes siis loomulikult ka need sisse tulewad, mis kapitalistlikel maal laenu protsentide näul jõukate waraomanikkude tasku lähewad, siin omale saab. Ka selleft liisest on meil laenuasjandus „demokratiseeritud“.

Eriti paistab see filma talurahwa-laenu juures. See laen anti wälja 1924. aasta kewadel 50 miljoni rubla suuruses. Ta osteti peaaegu täielikult ära. Laen andis tulupoegadele õige head kaju: efitelks harilikku protsendi näul, teiseks — wõis nendega loostuimisel wõita ja kolmandaks wõttis riik laenu tähti põllumajandusemaksuks wastu; talupoeg, kes näituseks juwel 87 kopika eest laenu tähe oli ostnud, wõis ta siigisel terve rubla eest maksuks anda.

See wiimane soodustus oli talurahwale kõige meelitawam, ja töepoolest makssetigi 50-miljoniliseft laenuft aasta wältel umbes 40 miljoni rubla maksude näul riigile tagasi. Kuna aga laenu wäljaandmise juures mitte otse sellega ei rehtendatud, et laenu tähed lohe jälle tagasi peaksid tulema, waid laenu eesmärgiks oli talurahwa laenus ülejäärnud summaefi mõneks ajaks riigile laenuks wõtta rahwa-

majanduse ülesehitamiseks, siis otsustati tänawu kewadel neid laenu tähti, mis maksu näul sisse olid tulnud, uueste välja müüa, ja jällegi eestkätt talurahwale, et tema kõigepealt need kasud, mis laenust saab, omale saaks.

Lainud maituul hatatigi neid laenu tähti müüma. Laenu tingimised on wäga kasulikud: esiteks maksab laenu täht ainult (alguses) 87 kop. Selle eest maksab riik aasta pärast tagasi 1 rubla ja annab veel protsentideks 5 kop. juure; seega saab laenu tähte ostja aasta pärast oma 87 kop. eest tagasi 1 rubl 5 kop., nii et ta raha umbes 21 protsenti annab. Peale selle on wõimalik loofinisel wõita, ja samuti, nagu eelmisel aastal, wõetakse ka tänawu laenu pileti si põllumajanduse maksuks täie hinna eest wastu.

Need tulused tingimised teewad talurahwa-laenu ihaldatawaks igauhele, kel wõimalik on kas wõi rublatgi oma igapäewasest tarwitamisest kofku hoida ja seisma panna. Ja kõepoolest on linnades juba esimistel nädalatel, kui talurahwa-laenu obligatsioonisi müüma hatati, nende nõudmine õige suur olnud. Nõukogude walitus aga määras selle laenu eriti just talurahwa jaoks ja sellepärast on linnades suurel osal laenu tähtede nõudmisi tagasi lükatud, sest linnades on teisi teesi kofkuhoitud rublade alalhoidmiseks, kuna maal talurahwas weel feda uut laenu süsteemi, mis laenu kasu õise talurahwa enese kätte wiib, laialt ei tunne ja sellepärast just seal tarwis on talurahwa-laenu laiali lautada.

Sellest oleks mitmetordne kasu eestkätt just talurahwal enesel. Esiteks saaks talupoeg oma kofkuhoitud rubladest suurema protsendi kui feda teistel teedel saab. Teiseks läheb raha riigile, kes teda jällegi eestkätt ja õisekohe just põllumajanduse ülesehitamiseks istmises kasutab. Kolmandaks õpib talupoeg seega pisikeste summade wiisil oma majapidamises kofku hoidma, nendest kofkuhoitud summadest ise õisekohe kasu saama ja riiklist rahapidamist korraldada aitama. Laenu demokraatiseerimine oleks seega, peale muu, üks tee ja abinõu, et iga tehewagi majapidajat oma wäike summaga õisekohe riiklisesse majapidamisesse tõmmata. Sest laenu tähtede müümi-

sega käsitões käib laialine agitatsioon ja seletamine, mis otstarbeks see raha riigil läheb, kuidas riigi rahaline majapidamine sünnib jne, ühe sõnaga — see on elam sibe talumehe rubla ja riigi 2½ miljardilise majapidamise wahel.

Seda kõike silmas pidades on arusaadaw, et iga teed ja wõimalust tuleb kasutada laenu tähtede (obligatsioonide) laiali lautamiseks just talurahwa kestel. Rahaaasjanduse rahwakomisariaat on selleks tänawu laialisi eeltõõsi teinud, on kõit tegewamad õllused külas õiles kutsunud ja organiseerinud laenu tähti külas laiali lautama. Sedasama teewad ka ametiühisused linnades kõigi nende sidemete kaudu, mis neil külagaga on. Ühildalt: tänawu on püütud teesi leida, et laenu tähed wõimalikult õisekohe, ilma wahetõplejata talurahwa kätte ulataksid ja just talurahwas selle kasu, mis laenu tähte omandamisest tuleb, ilma kärpimata omale saaks.

Selleks tuleb igal teadlikul kodanlikul kaasa aidata, sest peale kõige muu õisekohe tulu on see laenu süsteem määratu tähtsusega ka nõukogude torra mõtte laiali lautamiseks wäljaspool Nõukogude riigi piirisi. Ei wõi olla kahtlust, et talurahwas teistel maal, kui ta näeb, kuidas Nõukogude riik oma talurahwa eest hoolitseb, sügawat wahet ei oskaks teha kapitalistlike maade ja Nõukogude riigi talurahwapoliitika wahel. Niisama kui ka ei wõi olla kahtlust, et õisus nõukoguderiigi kasuks langeb. Sest kui meele tuletada neid kergendusi, mis nõukogudewalitus alles hiljuti talurahwale maksude asjus andis (sellest kõnelesime eelmistes numbrites), kui siina juure lisada suured summad, mis põllumajanduse istmises kulutatakse, ja kui peatada ifegi nende toodustuste juures, mis nõukogudewalitus ifegi laenude juures talurahwale patub, siis ei saa ometi ligilähedaltgi sarnaseid nähtusi ja tingimisi wõrdluseks tuua üheltgi kapitalistlikelt maalt, kus just talurahwa peale kui lüpsilehma peale waadatakse ja kus — ifegi kõige rikkamatel maal, nagu Ühisriikides — põllumajanduse kriis ifka sügawamaks ja ahwardawamaks läheb, just selle rööwepoliitika tagajärjel, mida walitsew kapitalistiline riik põllumajanduse kallal ajab.

S. P.

NENDE ÜHINE WÄERIND

Sots. Nõukogude-Wabariikide Liidu majandusline tõus ja poliitiline tugewnemine ajab kapitalistilise ilma surmahirmu. Tarwitatakse ilma walimata kõiki kättepuutuwaid abinõusi, et seda mõju, mis SNWLiit terve ilma töörahwa ridades oma eeskujuga laiali lautab, kuidagi sumbutada. Alles hiljuti paljastati Berliinis walgedokumentide-wabrik, kus Saksa salapolitseiga käsikäes kõiksugu Kominterni ja Nõukogude walitsuse „kirju“ walmistati, mis siis üle ilma laiade ulkade ees kui „dokumentilisi tõendusid“ näidati — kuidas need enamlaste organisatsioonid maailma äwitustööd tegewat ja kõiki ausaid demokraatise tahtwat õhku lasta.

Kaugele nende „dokumentidega“ aga ei jõutud, sest töörahwas sai warsti aru, et siin walitsused sulipoisilikult wõltsiwad, ja tagajärg oli see, et Nõukogude walitsuse mõju weelgi tugewnes, kodanlised walitsewad kildkonnad aga ise oma närusust ja alatust kommunismuse wastu wõitlemisel olid paljastanud.

Peale selle kui läinud aasta lõpul ja käesolewa aasta algul „demokraatiline“ laine kapitalistilistel maadel lühikese tõusuoo järel uueste mõõnana akkas ja tagurlus uue tuhinaga pukki tõusis, akkasid ka korduma katsed SNWL wastu kapit. maade ühist wäerinda luua. Eesiwõtjaks oli Inglise tagurline walitsew kildkond, kes oma kodus Nõukogude wastu äärmiselt terawat poliitikat ajab ja sellele teele ka teisi riike kaasa kisub.

Sel poliitikal on teatud tagajärg, mis iseäranis terawalt ajakirjanduses nähtawale tuleb, kus wiimase poole aasta wältel kõige põlewamaks päewaküsimuseks just see Nõukogude wastase ühise wäerinna küsimus on. Kapitalistiliste õnneküttide eesmärgiks on sellega: esiteks, krediidi puudusel kitsendada Nõukogude - Wenemaa kaubanduslisi wõimalusi ja sellega oopi anda ta majandusele üleüldse; teiseks, selle kaudu laiadele töörahwaukadele Nõukogude riigi wõimetust ja saamatust näidata.

Meie ei taha siinkohal pikemalt peatada selle juures, kuiwõrd see plaan

majandusliselt „ühiswäerindlastele“ endile walusaks piitsaobiks on. Tähen-dame ainult, et Nõukogude riigi wäliskaubandus käesolewal aastal juba üle 1 miljardi rubla ulatab ja alaliselt kaswamas on; mis see kapitalistilisele ilmale enesele tähendaks, kui Wenemaa turg muust ilmaturust eraldada, seda oskawad kapitalistilised haikalad ise kõige paremine innata.

Jääb üle siis weel — sõjaline wäerind. Kuid ka sel on omad aluswoolud, mis selle ehituse alusmüürid wäga ja wäga kõikuwaks teewad. See paistab kohe silma, kui rahwuswahelist seisukorda waatleme. Siin näeme, et kurnajate ühise wäerinna loomine keerulisem ja raskem ülesanne on kui seda isegi praeguse wälispidise kapitali tugewnemise ja kõiksugu konwerentside siledate resolutsioonide järele arwata wõiks. Kõige pealt siplewad suured rööwriigid ise mitmesuguste sekelduste puntras: Prantsusmaa peab Marokkos sõda, mis küllalt werine, ja Prantsuse walitsewale kildkonnale rohkem peawalu teeb kui neile armas. Peale selle tekiwad jälle raskused frangi kursi langemisel, ning takka pihta nõuab Ameerika oma wõla korraldamist ja protsentide maksmist, mis Prantsusmaale üle jõu käib, kõigest rööwimisest oolimata, mida ta Saksamaa kallal toimetab. Inglismaa käed on seutud sügawate rahutustega mitmepool Aasias, alates Hiinast ja lõpetades Palestiinaga; rahutu on samati ka Egiptus ja teised asumaad.

Riikidewahelises läbikäimises ei ole seisukord vähem pinew. Siin tehakse wiimasel ajal iseäranis elawalt juttu „julgeoleku“ küsimust. Julgeoleku ja sõjawarustuse vähendamise küsimuse arutamine kapitalistilises ilmas on aga kõige kindlam tundemärk — salajasest sõjawalmistamisest. Kõik need warustusewähendamise ja teised sarnased konwerentsid on ainult petlik kate, mille taha oma sõjalisi ettewalmistusi warjata püütakse. Meie näeme praegu pinewil wahekorda kapitalistiliste suur-rööwikute Ühisriikide ja Jaapani, Prantsusmaa ja Inglismaa, Prantsusmaa ja

Saksamaa wahel, kes kõik rööwsaagi suurema tüki ahnitsemise pärast purelewad.

Jaapan ja Ühisriigid näitawad wastastiku üksteisele ahwardawalt rusikat oma suurte sõjalaewastiku manöwüritega, mida kordamööda Waiksel okeaanil toime pannakse. Inglismaa ja Prantsusmaa ei saa kunagi kokku leppida Saksamaa rööwimise alal, sest Prantsusmaa tahaks Saksamaad täieste ära neelata, Inglismaa ja teised aga seda ei luba, sest see teeks Prantsuse kapitali liig tugewaks ja kardetawaks. Samati pörkawad nad ka Marokkos kokku, kus peale Inglismaa ka Itaalia sallida ei wõi et Prantsusmaa tugewus märksalt kaswaks.

Kõigi nende sisemiste ja wälimiste sekelduste sekka kajab ikka tugewamine rahwuswahelise rewolutsiooniliikumise tõusu koha. Selle liikumise üksikud walguskiired hoidawad ehki kapitalistlike ilma tagurkuse pimedusesse. Praegu sähwib see wälguwalu Ida-Aasias, Hiina töörahwa ägedas wõitluses Euroopa ja Ameerika imperialismuse wastu. Hiina tööliikumisel on määratu tähtsus rahwuswahelises rewolutsioonis. Sõda imperialistlike rööwikute wastu on proletaarse rewolutsiooni edasiarenemine ainult teistel radadel. Imperialism on mädanewa kapitalismi wiimane aste, ta mädanemise ajajärk, nagu Lenin tähendas. See mädanemine määndab muu seas ära ka imperialistlike riikide töölisaristokraatia, kes siifamaani kõige suuremaks takistuseks on üleilmse töörahwa ühise wäerinna loomisel. Asumaade rahwaste kurnamise lõppemine wõtab kurnajatelt riikidelt selle liiakasu, millega nad oma töölisaristokraatiat kõiesilmuses tassiwad. Sel

määril kuidas imperialistid asumaadelt ja teistest riikidest, kuhu nad oma küüned sisse ajanud, wälja pekstakse, sedamööda wabaneb kapitalistlike maade tööliisklass oma juudas-juhtide mõju alt. Hiina tööliiskumine awaldab seega rewolutsioonilist mõju ka Euroopa peale, on kaksainus protsess, nagu sm. Sinowjew tähendab.

Liikumine Hiinas ja asumaadel on rahwuswahelise rewolutsiooni esimised walgusähwatused. Ja need aitawad küll kõige wähem kaasa rööwikute ühise wäerinna kindlustamiseks. Kuid see ei tähenda ammugi mitte, nagu ei tuleks meil walwol olla igasugu wõimaluste wastu. Keegi meist ei wõi ette ütelda, missugune ootamatus meid selles imperialistlike wastuolude rägastikus, millest mõnda üksikjoont puudutasime, äkitselt wõib tabada. Sest silmapilguksgi ei wõi unustada, et teiste woolude ulgas seal ka see wool annast laiutab ja enesele pinda loob, mis otskohe Nõukogude riigi sõjalist äwitamist kätte püüab ja ette walmistab. Keegi ei kindlusta meid selle eest, et parajal silmapilgul see wool oma püüdeid tegelikult wõib teostama akata. Ja selleks peab Nõukogude Liit eitewalmistatud olema. Sellepärast jääb kõige meie rahupoliitika ja majanduslike ehitustöö juures üheks meie tähtsamaks ülesandeks, meie kindlamaks julgeoleku ja rahulise töö pandiks — Punase wäe kindlustamine ja tõstmine igakülgsele tarwilikule kõrgusele. Siis ei ole ükski kurnajate ja rööwikute ühine wäerind meile kohutaw, seda enam, et selle — pealegi väga pragunenud — ühise wäerinna taga kaswab ja tugewneb igal maal, üle ilma töörahwa ühine wäerind.

A. R. + s.

Seltsimehed, kes 1. detsembri sõjariistus ülestõusul kuulusid wõitlussalkadesse, mis saadeti 10. polgu ja tankidekomando kasarmutesse, palutakse kas suusõnal ehk kirjalikult jutustada pealetungimise ja kogu wõitluse käigu üle, niisama ka märgatud wigade ja eksituste kohta, — kas Eestimaa Kommunistilise Partei esitusele Leningradis (Komissaarowskaja nr 11, krt 18) ehk Eestis — põrandaalustele parteitegelastele.

DEMOKRAATLISTEST WANGIMAJADEST

Waike wabariigi wangimajades walitseb wiimse tagarluse ja terrori hooajal jöhker surwe ja tagakius, mille terawots on sihitud kommunistliikude wangide wastu. Loomulikult leitakse praegune pussi ja wõila ajajärk kõige kohasem olewat, et tagasi wõtta ja tühistada need „wabadused“, mis „demokraatia“ maksma pani oma „nooruserumaluses“ ka wangide kohta. Klassiteaduslikud proletaarlassed on kõik sunnitud-raudu pandud ja sunnitööliste on keelatud omastega kirjawahetus. Omastega ei lasta kokku ega rääkima. Juhtub wang aga siiski kirjutama, on tal tutaw tee jalge all — kartsa. Täniini wõis wang kongis ajawiljeks maletada, damkat ja „ümberilma“ mängida. Aga nüüd keelati ka see ära. Nagu näib, katsutakse wangide elu igawiisi mörudaks teha ja mõeldakse kumardama sundida wõi loodetakse ehk klassiteadwust ja rewolutsioonilikkust seega lammata ja walbutada. Wang ei tohi pingile küljakile nõjatada ega pörandale pikali heita. Ta ei wõi ka püsti seista. Nagu teada, on türmid täis kiilunud. Kui narid alla lasta, peab naril püsti olema, et riidest lahti wõtta. Selle eest olla aga karistusewangimajas poliitikawangisi kartsa pandud. Seinale kleebitakse igasorti kuulutusi, nende autor olla kohtumistri abi, kes wangimajade asjus pea wõimumees. Enne 1. maid löödi igas wangimajas kongi seinadele „afisshid“: kes julgeb laulda, wiilistada, mürada wõi kuidagi teistwiisi „korda rikkuda“, seda karistatakse terve paragrahwide rägastiku põhjal wäga mitmesuguselt. Need kuulutused on juba tagajärgi annud. Kui 1. mail poliitikawangid laulsid, pandi neile need karistused kõik korraga peale. Wiidi, näituseks, „Batareis“ aluskotidgi wälja ja igalpool pandi terweks kuuks kartsa-seisukord maksma.

Wahid käiwad wangidega toorelt ümber. Pea iga päew wõid olla kaabakas, mats, kommuuna ja weel parem.

Harwaste käib ka prokurör „kaebtusi“ wõi „palweid“ kuulamas. Kui wangimaja madapaiseid julged puudutada, kolitakse see „kaebaja“ teise

wangimajasse, ehk mingisuguse naeruwäärt kääne all wõib kannis segedaste kartsas istuda. Prokurör ei ole sugugi koerast parem, kes hammustab.

Paar korda päewas latakse kambri wäljakäigu kohta. Siis peab wang koridoris käima kui tinasoldat, ei tohi ka wastutulejale „tere“ ütelda, ei tohi silma pilgutada ega peaga noogutada. Kui wang sumbunud kongis julgeb nina akna poole sirutada, saab ta selle eest „silma kliiniku“ (kartsa). Kui see nina juhtub aga wälja paistma, antakse tuld. Niimoodi on wangisi maha lastud, näituseks, Rakweres.

Wangi toit ei kõlba sigadelegi. Leib on mingisugune segu, taigane ja söögiks kõlbmata. Kui aga selle parandamist nõuad, siis karistatakse kõige kõrgemal määral, üeldakse: wangid mäsata, ja ahwardatakse sõjakohtusse anda, ehk teise sõnadega, kuul pähe, misugune juhtumine Wiljandis ette tuli. Supp on wedel ja wesine. Lihapiskust katsuwad wangide toidustajad tasku ajada, supipaks müiakse ära, ja kui wang sellekohta julgeb midagi tähendada, kästakse kuidagi ometi waras kinni wõtta! - Teadagi katsutakse wangidele sööta kõike prahti ja wangimajadesse sokutatatakse ained, mis täieste kõlbmataks muutunud. Silgud on pea alati hapud, isegi mädanenud, lagunewad puutudes, kollased, traaninud ja haisewad. Wiskad selle sõnniku ukse taha, ja kui wangidel üksmeel on, mis ka tihti ei puudu, siis lubatakse „paremat“. Aga enamiste tunnistab arst need kõlbmata ained heaks ja topitakse nad jällegi kaela, siis juba wägisi, wõi kawalaste, segatakse „paremaga“. Nii söödeti wangidele Tallinna eeluurimise-wangimajas kapsastega prahti ja rohelisi lehti, nii toidetakse tünnide kaupa happute silkudega. Mõni aeg tagasi oli Tallinnas tuhanded puudad heeringid rikki läinud, mis odawalt wangimajadele müüdi. Need haisesid ja olid mädad, kuid wõrreldes silkudega nähti nad härradele kullaks olewat, hoobeldi ja ei leitud küllalt kiidusõnu. Samuti ostetakse kartulid kõige wiimsemat sorti, kus pooled neist tulewad katki

hakkida wõi kooreks koorida. Solgist saab ülemus muidugi mõned margad wiinaaraha; parem juba koored kui kartulid!

Kuus kord ja paar lubatakse wangile ta oma raha eest toduaineid, tubakat jne tellida. Need on hinna poolt hulga kallimad ja wäärtuse poolt halwemad. Wõinaelale, lihale ja saiale lisab kaupmees kindlaste mitu marka otsa. Mingisugust wõimalust walikuks ei ole; ole rahul, mis antakse, ja raha kirjutatakse lausumata wangi arwelt spekulandi arwele. Täniini lastakse omakseid toitu tuua. Osalt on ka siin kitsendusi maksuma pandud — jällegi sunnitöölisele. Ennemalt wõetud toitu neli korda kuus wastu, see nõudnud rohkeste kulu, suurt ametnikkude arwu ja teinud tüli. Nüüd on seal läbi wiidud, et sunnitöölised wäljast ainult kord kuus toitu wõiwad saada ja pea pandawat see üldiselt maksuma. Ainukeseks takistuseks olla, et puududa sunnitöölisele wangimaja, kus wäga soodne ja mehine oleks kõik pandlad päris pingule tömmata. Toidu wastuwõtmine on jälk, kõik ained sirwitakse peente- teks tükkideks. Heeringane puss pistetakse pilmaämbri, soperdatakse määrdinud ja mudaste kätega sooja sõõgi sees jne.

Wangisi sunnitakse tööle wäljas ja müüride wahel. Öösel kamandatakse üles, riidesse, kuid ei öelda, kuhu minna. Sarnane pealetung öösel on muidugi üsna ootamata ja üllataw werepulmade õhkkonnas. Wõimuga aetakse wangid õõsi jalule ja leiadgi end sibiks wangimaja hoowis, kus sõjariistus walwajad piiramas ja sundimas. Wäljakätgu-kohte küürima sunnitakse iga nädal kord. Agaramad panewad wastu, kuid seda agarust loodetakse wastupanijaist kartsaga juurida, kus sagedaste nina weriseks ja silmad siniseks klopi- takse. See sünnib kõik walitsuse teades.

Wangimajade töökodades töötawad wangid 12—14 tundi, selle aja jooksul teeniwad 8—50 margani, mõned muidugi weidi rohkem. Töökodades on ka masinad, mis wangisi wigastawad, sõrmi maha lõikawad jne. Oled wangimaja töös wigaseks tehtud, kuhugi

kahjutasu nõudmiseks pöörata pole. Sarnastest töödest riigiwargaid, äriwõ- wikuid ega teisi „peenemaid“ osa wõtta ei lasta. Need topitakse aednikkudeks, kirjutajateks ja teisteks santlaagriteks, kus „nende päewad mitte nii sünged ei oleks“.

Wangid aetakse tööle ka tehastesse, sadamasse ja mõnda muusse ette- wõttesse. Tehastes ja turbarabades antakse wangidele niiwõrd piitsa, et nad sunni- tud on näljas ja piuksatamata kõige raskemat tööd tegema. Sunnitöölisele maksetakse 8 marka päewas. Tüki- tööga on asi nii „rihitud“, et kõige suurema jõupingutusega ja pinewusega wõib 50 marga ümber päewas teenida, kuna miljonid nälginud wangide higest walitsusele lähewad. Wangisi kasuta- takse tehastes ka streigimurdjateks. Hindade allasurujad on nad järje- kindlalt.

Terwishoiust pole juttugi. Kinni- tatakse, wangimajade arstidel olla püüd tiisikuse ja teisi külgehakkawaid haiguid terwetest lahutada, kuid pole palju kongisi, kus siifilisehaiguid ja teisi sar- naseid terwete hulgas ei leiduks. Naha- haigusi on ohraste laiali lagunenud. Arstrohuks on aga kõige wastu welskeri külm ja juhm pilk ja tilk jooti. Hai- guste edendajaks on loomulikult suure- pärane mustus, mis wabariigi wangi- majades walitseb. Täid ei lahu kunagi wangist ega selle särgist, olgu see särk must wõi „puhas“.

Poliitika- ja kriminaalwangide wahe- kord on laimata. Ninakaid ülesastu- misi pole kummalgi pool. Kul me endisest ajast teame, et Siberis kohte oli, kus poliitika- ja kriminaalwangide wahel lausa „lahinguid“ peeti, siis on siin tänapäew need sõjakad ajad mui- nasjutuks ja jutujutuks. Meie teame, et kapitalism kõige kurja allik on. Wäiksed wargad aimawad suuri järele, on kapitalismi õnnetud ohwrid, ei oska seisukohta wõtta, et selle kapitalistilise ilmakorra wastu wõidelda, on nõrga tahtega ja iseloomuga. Kriminaalwangid ei kurda kunagi, kui nad poliitiliste hulka sattuwad istuma. Poliitilised annawad, kuis juhtub, ka neile tüki suhkrut wõi räime. Poliitiliste wangide enamuse waade ei ole mitte kõrk kurja-

tegijate vastu, kellest nii mõnedgi end parandada ja elu muuta lubawad, kui kapitalismi ikkest pääseksid.

Wangimaja ülemus meelitab wangisi igasuguste konksudega nuhkideks, ja paljud on walmis oma hinge kuradile müüma. Antakse ära nuge, kaarta, peaaegu iga sõna ja kõik „plaanid“. Wanaste löödi seesugused nuhid tihti maha, nüüd pääsewat nad enamiste terwe nahaga. Harwa kui nende pead punetawad. Poliitiliste hulgas ei ole Linkhorstisi palju.

Kord pääwas lastakse wangisi jalutama 10—20 minutiks. Seda aega ei saa aga alati mitte kätte. Kui sa end nii ülewal ei pea, kuidas „seadus nõuab“, saadetakse minuti pealt kongi tagasi. Jalutuseruumiks on kinnine hoow, kus mõnes wangimajas solgitunnid ja prügikastid, mõnes sibiaugud lilledega segi. Saunapäewal jalutama ei lasta, sest ei wõi wangile kahte head korraga anda. Saun on põrgu. Kubinal täis, kappade, wihtade puudus ja ajanappus. Wabariigi wangimajade saunad ei ole kuidagimoodi sarnased Dostojewski „Surnud maja“ omadele. Laeni on ta auruga täidetud. Leil toob tuliseid tilke laest selga nagu raudnaelu. Mustus wahib igalpool vastu, haiseb sõnnik, ja kibe

turba wing on maani. Wangid, 20—30 meest wäikeses ruumis, on siis metsikud, ahmiwad ja laristawad üksteise wõidu. Saunast sunnitakse söimuga juba siis lahkuma, kui waewalt oled jõudnud pea kappi kasta.

Poliitilised wangid on nobedad end teadmistes täiendama. Wangimajad on igale töölisele nagu loodud, et koguda seda waimuvara, mis proletaarlase sessinätses kodanlikes korras on seitsme pitseri taga. Suureks takistuseks on muidugi raamatute puudus, mis härrade armust töölisteni ei ulata. Millel wähegi kommunismi lõhna juures, see prokuratuura nõelasilmast läbi ei pääse. Ei ole aga hariduslistes asjades see täiendamine kerge. Keeli wõib õppida niütelda hobuse seljast ja pole see keeletarkus sugugi parem kui wahwatel Wene seltsimeestel, kui nad Londonis Siberis õpitud Inglise keelt tonkasid, nagu s. Krupskaja kirjutab.

Poliitiliselt on aga wangimaja ülikooliks ja sepapajaks, kus meie partei osa tuum kõwaks karastatakse kui teras. Kui me karastatud, kindlad, julged ja distsiplineeritud oleme, kui me tõsised bolshevikud-leninistid oleme, siis on wõit meie.

—0—

BALTI RIIGID POOLA IMPERIALISTLIKKUDE HAICALADE LÕA OTSAS

Waenulised sepitsused Nõukogude-Wabariikide Liidu vastu

Kuigi nõukogudewabariikide töötawad hulgas imperialistlikkudele interventsiooni sepitajatele 1918. ja 1919. a. niisuguse mõjuwa „wastuse“ andsid, et neil mõneks ajaks isu kadus esimist töörahwawabariiki sõjariistus bandedega ja blokaadiga häwitada katsuda, ei tule sellest siiski weel järeldada, nagu oleks kapitalistline ilm üldse loobunud katsetest Nõuk. Wabariikide Liitu häwitada. Kuigi kapitalistline ilm praegu N. W. Liiduga otsekohe sõjariistus waenujalal ei seisa, teab ta siiski, et see kaks, N. W. Liit ja kapitalism, igaweste kõrwuti ei saa elada. Tuleb otsustaw wõitlus, milles peab selgima, kes eluwõimsam, kes pärib tulewiku: kas täis

elujõudu ja tulewiku lootust rewolutsiooniline proletariaat eesotsas N. W. Liiduga, wõi alustugedeni pehastanud eluwõimetu kapitalism. Seda ei ole kodanlus kunagi unustanud, niisama nagu ei tohi seda unustada ka töötawad hulgad ei kapitalistlikes ilmas ega N. W. Liidus. Wärisedes ootab kodanlus seda möödapääsemata silmapilku ja püiab end selleks sellega ette walmistada, et ta kunagi ei unusta parajat juhust kasutamast, et N. W. Liidule, sellele tuletornile, mis ilmarewolutsioonile teed walgustab, hoopii anda. Kuidas wõimalused lubawad, ei jäta imperialistlikud haikalad selleks kasutamata majanduslikka surweabinõusi, „sisemiste

mässude tegemist, millega nad alles minewal sügisel Gruusias haledalt sisse kukkusiwad, niisama ka oma wäiksemate ketikoorte ässitamist sõjariistadega N. W. Liidu kallale. Inglise sõjamineisterium, kes oma agentidega ja rahadega iga silmapilk walmis on igal pool mässusi tekitama ja „isiwilletsiooni laiali laotamise“ nimel tuhandeid mahanottima, et aga oma sanglisi rahuidada ja wõimu laiutada, ei pea ka Balti riikide, Poola ja teiste ketikoorte ässitamist N. W. Liidu kallale mingisuguseks patustamiseks „humaansuse“ wastu. Seda enam, et need riigikesed, mille „aluspinnaks“ ainult armuta tööliliste ja talurahwa hulkade kurnamine ja rahwaranduste häwitamine on, ikka walmis on tõkkeks wõi suurüki tropiks inglise, Prantsuse ja Ameerika sõjamineisteriumide käes, et sel teel oma „iseisewust“ (loe: prassimist töörahwa kulul) pikendada.

Sellest seisukohast tuleb waadelda ja terawalt waiwel olla nende sündmuste puhul, mis wõimasel ajal Balti riikides ja Poolas sepihõõrutakse „wastastikkude külaskäikude“ kätte all ja mis awalikult ja salaja sihitud N. W. Liidu wastu. Mitte „naabri“ piirituse kowatuse proowimise ja daamidega flirti lõõmise otstarbe ei ole neil „külaskäikudel“, mis Läti walitsuse esitajad weebuaris käesolewal aastal korraldasid Eestisse ja millele Jaaksoni walitsuse jäärad mai algul samuti wastasid. Mitte kosutawa õhu ja Warssawi kohwi pärast ei sõitnud Eesti riigikogu esitajad Poolasse, ja Soome presidendi Eestisse sõidul 21. mail s. a. on Mulgimaa kama söõmisega sama palju ühist kui palju napsudel Kristuse werega. Ja nende alaliselt kestwate awalikkude ja salajaste kindralstaabi esitajate läbirääkimiste ja konwerentside otstarbeks, millest peale Balti riikide ja Poola ka Rumeenia kindralstaabi esitajad tihti osa wõtawad, ei ole kaugeltgi ainult ükssteisele oma wormimütside ja paraadimundrite näitamine. Wõi tuleb see ainult juhuslikult nii wälja, et kõigi niisuguste „külaskäikude“ puhul sõjamineisteriumide ja kindralstaapide esitajad lõwioosa etendawad ja neil „külaskäikudel“ ikka ja jälle ainult „ühise

wäerinna“ ja sõjalise kaitselidude loomise tarbest mingisuguse „ähwardawa waenlase“ wastu räägitakse, kusjuures sõnade wahelt mõista antakse, et see „ähwardaw waenlane“ keegi muu ei ole kui Nõuk. W. Liit? Laiematele hulkadele räägitakse muidugi, et kõigi nende „külaskäikude“ otstarbeks olla „rahu alalhoidmine“. Aga kui palju sel kõigel „rahuga“ ühist on, seda ise loomustab küll kõige paremine Eesti sõjamineistri Sootsi kõne Läti ajakirjanikkudele, mis Eesti sõjamineisteriumi häälekandjas „Sõduris“ ära trükitud ja mis sõnasõnalalt järgmine: „Mõlemi sõjawäe algatud ühistööd (jutt on Eesti-Läti sõjawäest — J. M.) saab wäsimatult jätkatud. Käesolewal suwel kawatsetakse mitmed Eesti ohwitserid Läti sõjawäe osade juure komandeerida, samuti ka oodatakse Läti ohwitserid Eestisse. Wõimalik, et mõlemi riigi merijõudude harjutused tänawu suwel ühiselt läbi wiiakse. Rõõmuga konstateerin, et Läti oma õhulaewastiku täiendamisele tõsisemat tähelpanu on hakanud pöörama. Ea Eesti teeb seda ja ei ole kahtlust, et wõimalikus tulewiku sõjas meie õhulaewastik tähtsat osa saab mängima. Oleme omalt poolt kõik teinud, et Eesti sõjawägi seisaks oma ülesande kõrgusel.“ (Harwendus minu — J. M.) Kas on tarwis weel selgemat tunnistust arusaamiseks, kuidas Eesti ja Läti teewad tööd „rahuhooidmiseks“. Mida mõni osaw diplomaat wõi nahkne ajakirjanik tahab ainult sõnade wahelt mõista anda, seda ütleb Eesti sõjamineisteriumi mohikaanlane selge sõnadega wälja: jah, meie tahame sõda ja walmistame end selleks kõigiti ette! Lühidalt ja selgelt.

Aga see ei ole ainult üksik juhuslik nähtus. Kõigil neil „külaskäikudel“, igas sõnas ja teos tarwitatakse ikka jultunumat ja häbemamat tooni, mis kas otsekohe ehk mõistu N. W. Liidu wastu on sihitud,

Mida sellest järeldada?

N. W. Liidu töötawad hulgad on küllalt kinnitanud, et nad rahu elada tahawad, et oma sotsialistlikku majandust üles ehitada. N. W. Liit pole awal-

danud mingisuguseid „ähwardawaid“ agressiivseid kalduwusi, isegi mitte niisuguste häbematuuste puhul, millega Rumeenia-Bessaraabia küsimuses toime sai. Millest on tingitud see prowckatsioon ja sõjariistade täristamine Balti riikides ja Poolas? Wastust ei ole raske leida. Kõige taga võib näha pinna-loomist uuteks kallaletungimisteks N. W. Liidule. Seda enam, et wiimasel ajal kogu ilma kodanlise ajakirjanduse metsas hoogne agitatsioon N. W. Liidu wastu on alanud. Esimised, kes Londoni ja Pariisi sõjamineistariumide traaditõmbamisel suurtükilihaga turule peawad minema, on muidugi Balti riigid, Poola, Rumeenia jt. Nüüdsed „külas-käigud“ pole muuks, kui sõjalise liidu loomiseks ja agitatsiooniks „wõimaliku sõja puhul“.

Weel rohkem kui kõned „joomingutel“ ja paraadidel, räägib äge tegelik sõjaline ettewalmistus selle poolt, et siin tõsised septsused arenemas. Alles hiljuti teatasid ajalehed, et Poola käesolewal aastal oma sõjawäge 180 tuh. mehe wõrra on suurendanud. Uute sõjariistade muretsemiseks on Poola käesolewa aasta eelarwesse üles wõetud weerand miljardi dollarit, mille arwel eriti tahetakse muretseda sõjalennukisi, uuetüübilisi suurtükka ja kuulipildujaid, tankisid, kihwtiste gaaside wabrikute sisseseadeid jne. Poola sõjamineistariumi eelarwe on käesolewal aastal, wõrreldes läinud aastaga, üle 40 prots. suurenenud. Niisama suuri pingutusi sõjaliseks warustuseks teeb ka Läti. Käesolewa aasta eelarwes on summasid suurendatud sõjalennukite ja sõjalaewastiku ehitamiseks. Läti kindrali Ballodi sõnade järele tahtwat Läti — koos Eestiga — omale niisugust sõjalaewastikku ehitada, mis N. W. Liidu Baltimere sõjalaewastikuga suudaks wõistelda. Kõigeüks selleks lootwat Läti isegi wäliskrediiti saada, muidugi mõne eraseltsi nimetuse kätte all Inglise, Ameerika wõi Prantsuse sõjamineistariumidelt. Ka Soomes on käesolewal aastal sõjamineistariumi eelarwe ligi 20 prots. wõrra suurenenud, wõrreldes läinud aastaga. Peale muu tahetakse kiires korras uus sõjariistadewabrik ehitada, mis wõiks rahuldada kõiki Soome sõja-

wäe tarbeid kallaletungimise puhul N. W. Liidule. Ka Eestis on sõjamineistariumi eelarwe käesolewal aastal läinud aastaga wõrreldes tuntawalt suurenenud; suurendatud summad lähewad õhulaewastiku, sõjalaewade, weealuste paatide jne muretsemiseks. Pealeselle on Einbund ja Soots hiljuti riigikogu eelarwekomisjonis esinenud sõjamineistariumi täiendawa eelarwega ligi poole miljardi marga suuruses, mida tahetawat tarwitada kindluse ehitamiseks Tallinna Tõnismäele. (Kindlus on nähtawaste mõeldud töörahwa ülestõusu mahasurumiseks.) Peale selle pandi kaitseliidu jaoks, mis sõjamineistariumi all ja sõjaliste nõuete järele on organiseeritud, rahwale uus erakorraline maks 200 miljoni marga suuruses peale.

Missuguste plaanidega kogu selle sõjalise ettewalmistuse juures tegemist, sellele on weel iseloomustawaks näiteks uute raudteede ehitamise kawa Eestis. See kawa on wälja töötatud kindralstabii poolt, ja nagu Laidoneri kõnest Tallinna põllum. kogu koosolekul 2. aprillil selgib, on ta järgmine. Uue kawa järele tahetakse ehitada liinid: 1) Tapa—Wasknarwa, mis Wasknarwa Tallinnaga ühendab. 2) Narwa—Kulgu. 3) Pärnu—Wändra—Türi—Põltsamaa—Jõgewa—Mustwee. 4) Wirtsu—Märjamaa—Rapla liin, mis Türi ühenduses ja seega ka Mustweeni ulatab. 5) Mõniste—Rõuge—Laura—Petseri. 6) Wiljandi—Mustla—Tõrwa—Walga, ühenduses Pärnu ja Wirtsuga. 7) Tallinna—Loksa—Wõru. 8) Wiljandi—Tartu, mis jällegi Pärnu ja Wirtsu ühendab Walgaga, Petseriga, Mustweega, Wasknarwaga ja Narwaga.

Kui seda kawa lähemalt waadelda, selgub, et sel majanduslikkude tarbetega õige wähe ühist. Küll aga kõneleb iga punkt selles kawas sõjalik-strateegilistest tarbetest. Sest liinid on ehitatud mere poolt N. W. Liidu piiri poole, mis tarwilik dessandile ja sõjawarustuse maalesaatmiseks kallaletungimise puhul N. W. Liidule. Et siin sõja-strateegilised põhjused otsustawat osa mängiwad, seda tõendab muuses ka Laidoneri ütetus majandusenõukogus, kus mõned sõjaliselt wõhikud sotsid teist-sugust kawa soovitasid, et „wällis-

krediiti on meil loota ainult selle kawa peale, teistsuguste peale saaksime seda waewalt". Enesestmõista, miks. Kui Inglise sõjaministeerium käskis niisuguse kawa järele ehitada, siis teistsuguste jaoks ta juba krediiti ei anna. Ka see ei eksita kedagi, kui räägitakse, et krediid tuleb eraettevõtte poolt. Teatawaste on ju Inglise sõjaministeeriumi taktika ikka niisugune, et oma sõjalisi plaanisi ja finanseerimisi süüta ettevõtete katte all teostada.

Niisama ei ole keegi suutnud ümber lükata teateid Saare- ja Hiiumaa „rentimisest Inglismaale. Enesestmõista, ei „rendi“ Inglismaa saari kulla, kiwisõe, nahwta wõi muude waranduste pärast, mille poolest Saaremaa sama rikas on kui Paljassaar, waid baaside ehitamiseks, kust kaudu kallalætungimist N. W. Liidu wastu arendada.

Sarnaseid õnnemängusi arendataks hoogsamalt, kui puuduks jõud, mis nüüd nende sepitsejaid tugewalt waos hoiab. Ja see jõud on ikka rewolutsioonilisemaks ja oma ajaloolisest ülesandest teadli-

kumaks muutuw töörahwas. Äge klassiwõitlus, mis kohati sõjariistus wõitluseks ja ülestõusuks muutub, nagu l. a. 1. dets. ülestõus Tallinnas, on Londoni ja Pariisi traaditõmbajatele mõjuwaks kaikaahobiks pähe. Kuiwõrd mõjuw tähtsus sel asjaolul on, selgib muuseas ka sellest, et Inglismaa on walmis Eesti sõja-strateegilisi raudteesi, millest ülewal jutt oli, ainult tugewate „kindlustuste“ wastu finanseerima, ja see kindlustus ei ole enam ega wähem kui et Eesti pangu kõik oma wäliswaluuta ja kullatagawarad Londoni pankadesse, mis peab kindlustama Inglise „kahjusi“ sel juhtumisel, kui Eesti töörahwas ühel päewal oma kurnajatega lõpuliku lõpuarwe teeb.

Määratute wõitluseraskuste peale waatamata, jatkab Baltimaade ja Poola töörahwas raugemata jõuga oma wõitlust tööliste ja talurahwa walitsuse eest, ja see tõmbab N. W. Liidu wastu sihitud sõjaliste awantüüride sepitsejate plaanidest ikka ja jälle kriipsu läbi.

J. Meer

Tallinnas, mai 1925

WEEL HARJU PANGA PANKROTIST

Mis klassiteaduslikkudele tööliste Eestis ammu selge olnud, nimelt, et niisugune „iseseiswus“, mis elektri- traataedadega ja wahisoldati täägiga ennast ilmast, eriti aga Nõukogude Wabariikide Liidust eraldab, wõib ainult niisugust rada minna, mis warem ehk hiljem pankrotini wiib, sellele lihtsale tõele annawad praegu arenewad sündmused Eestis ikka hiilgawamaid ja hiilgawamaid kinnitusi. Eesti härrariigi majanduslikus elus on alanud ainukene ajajärk, mida ei tule kirjutada jutumärkides, kuna ta on realne ja mille nimeks... pankrott, sest kõik sõnumid ja teated, mida kodanluse ajakirjandus praegusest majandusest toob, algawad ikka ja jälle sõnaga: pankrott. Muidugi ei ole „iseseisew olemine“ kunagi kriisi purihammaste wahelt pääsenud. See tõbi anti talle sündides kaasa ja kuue „iseseiswuse“ aasta wältel on see tõbi kogu metallitööstuse purenud waremteks, wisanud uulitsale üle

50 000 tööliste nälgima, häwitanud rahwa warandused. Aga kunagi ei ole kriis nii terawalt kodanlise riigi peanärwi, rahaasjandust haaranud kui praegu. Alaline kriis on muutumas lõpulikkuks pankrotiks; näib, et jõuab kätte iseseiswuse traagi-komöödia lõpuwaatus. Mõjuwaks tõenduseks sellele on, et „Atlantade“, „Silvade“, „Laewanduse-Ühisuse“, Ipsbergide, Kartaude, wõikuningate Schulzede ja määratu pika rea teiste taskutõõsturite pankrottijäämise kõrwal, maikuu algul Eesti kõige suurem ja aktiivsem erapank Harju pank, mille ümber niisugused tuusad koondunud nagu Päts, Laidoner, Jaakson, Maurits ja kogu kogupõllumeeste kamp ühes rahakamate töökide ja muidugi ka sotsidega — korstnasse lendas.

Millest kõneleb see sündmus? Kodanlised sulleõnne püüawad kogu asja päris ilusas walguses lasta paista. Pank olla „juhuslikult“ pankrotti jäänud ja üheks peapõhjuseks olnud see, et panga

kassapidaja olla praegu Eestis maks-wast moodsast kombest kinni pidades üle miljoni marga panga raha ära rai-sanud. Muidugi on niisugusel seletusel asja tõelise seisukorraga sama palju ühist kui wargapoiisi tegudel aususega. Harju panga pankrott on täitsa loomulik ja loogiline lüli Eesti majandusliku kriisi arenemise teel. Kui tööstus on kokku warisenud, ärilised ettevõtted üksteise järele korstnasse lennanud, kui kogu majanduslik elu ehitatud põhimõttele, et „werewaesust tuleb arstida aadrilaskmisega“, arusaadaw, et niisuguste asjaolude juures kriis ka rahaasjanduse ja seega ka pangad segi lööb.

Et seisukord rahaasjanduses tõsine, näitab see, et kodanluse niisugune „ette-nägijam“ mees nagu Jaan Tõnisson, juba oma algatusel välislaenu muretsemisele asus. Marga „kindlustuseks“ on weel ainult kolme miljoni eest kulda. Tõnisson tahtis orjastawatel tingimistel kulda pandiks andes välislaenu teha, sealjuures muidugi selle eest hoolit-sedes, et tubli protsent oma tasku kukuks. See ajas teised saagitahtjad marru, välislaenust ei tulnud midagi wälja. Peapõhjuseks selle kõige juures on see, et kõige roomamiste peale waatamata selle ilma wägewate seas ei leidu laenuandjaid. Kartus töörahwa rewolutsiooni ees sunnib Lääne-Euroopa ja Ameerika pangahaikaldasid loobuma mõnusest suutäiest — härrasriigi kaas-abil Eesti töötawaid rahwahulke paljaks riisuda. Kommunistlise partei ja pal-jude töörahwa koosolekute otsused läinud aastal, milles kinnitatakse, et töö-rahwas wõimule tulles ei wastuta kodanluse wõlgade eest, niisama ka l. det. ülestõus on kaikahoobiks igasugustele pangahaikaladele, kes muidu walmis oleksid Eesti kodanluse kummarduste peale kukruid awama.

Ilma välislaenuta ei suuda mark enam püsida. Juba ongi alanud sama-sugune mäng otsast peale kui läinudgi aastal, mil Strandmann marka sellega „terwendas“, et ajalehtedes laskis ilmuda „teoreetilised“ kursid, kuna pankades tegelik walutahind hoopis teist-sugune oli. Näituseks näitasid Strand-manni ametlikud kursid ajalehtedes

dollari kursina 382, kuid pankades oli see juba 550—600. Praegu korratakse samasugust janti. Pankades on juba dollari hind 375—380 marka, kuid ametlik kurs näitab endiselt 372.

Harju panga pankrott lisas sellele kõigele leili juure. Siin tuli kõige sel-gemine ilmsiks, kuidas raha hoiule-andjad kodanliste lehtede rahustuste peale wastasid. Kodanilised lehed wai-kiwad sellest, missugune raha wälja-wõtmise tung algas peale Harju panga pankrotti kuulutamist. „Pangad on liht-salt hoisummadest tühjad“, kõnelewad pangategelased Tallinnas. Ühes sellega tõusis ka nõudmine väliswaluuta järele — sukasäärde ära peitmiseks. Ei tar-witse prohwet olla, et tõendada: Harju pangale järgnewad teised pangad ja katastroofiline marga langemine ning sellele wastaw tarbeainete ja elukalli-duse tõus. Seisukorra päästmiseks on alanud jälle samasugused meeleheit-likud katsed, nagu läinud aasta sügi-selgi. Näit. tõsteti mai keskel telefoni teel tollisi nisujahu pealt 140 prots., rukki ja igasuguse muu jahu tolli tõs-teti 3 marka naela pealt. Nisuterade tolli tõsteti ligi 300 prots. Sellega tõusid sama wõrra ka leiwa- ja saiahinnad. Samati tahetakse lähemal ajal maksma panna raske korterimaks, mida ürnrik-kudele — peale hariliku üüri maha-omanikule, weel omawalitsustele tuleks maksta. Kogu pankroti raskuse tahab kodanlus seega töö- ja talurahwa turjale weeretada.

Kuid pankrotid majanduslikes elus on tihedalt seotud poliitiliste wahekor-dade kujunemisega. On märgata rahul-olematuse ja poliitilise aktiivsuse tõusu keskkihtides. Olgu siin näituseks nime-tatud hiljutine Tallinna wäikekaupmeeste ja Nõmme wäikemaja- ja maapidajate koosolekute protestid kaitseliidumaksu ja üldse raskete maksude wastu. Nii-sama tuleb ka maalt teateid, et wäike-mapidajad ja asunikud awaldawad protesti raskete maksude wastu.

Wastawalt sellele hakkawad ka sotsid ja töögid „pahempoolsemat“ nägu tegema ja rääkima „reaktsiooni kaswa-mise wastu“, mille wastu „wõideldes“ nad ei kohkuwat isegi kriisi tegemast.

Uued pankrotid, oodataw margalan-gemine, elukalliduse tõus ja rahwa-hulkadele uute maksude kaela wiruta-mine on eeltingimusteks uuele rahul-olematuse laine tõusule, mida klassi-

teadwuslikud töölised ei jäta kasutamata, et kodanluse wõimetust töötawate hul-kade ees lõpulikult paljastada ja teed walmistada töörahwa rewolutsioonile.

Tallinn, mai 1925

J. Meer

Meie Päh

Lugu sellest, kuidas meie M. wabriku kunturis „streiki“ tegime

Niiisugune ulljulge mõte wõis meie, pealinna suurema wabriku kunturi teenijate peas muidugi ainult siis tekkida, kui Ni-kolai käest ta lõbuasi — Wene riigi „au-järg“ — ära oli wõetud ja suurtodanlus Rodsjankode ja Miljukowide näul ennast sinna peale pestas, wäikekodanlus aga Berenskit nende ärrade ulka püüdis upi-tada, kus temale ainult niipalju ruumi jäeti, et ta poole kuuajaga „järi“ kandi peale wõis tuetada. „Dudsa“ keisriärra Nikolai aegadel ei oleks see mõte meie peas kuidagi wõinud tärkata. Aga siis kui töölised ühe wõidu teise järele wälja tõmbasid, oma palga kummata kõrgesse olid tõstnud, nagu meil pruugiks oli üelda, siis kargas ka meie ing täis. Iga päew, kui teada oli et ülemus wäga ligi ei olnud, kogusid kirjutajaärrad ennast kolme-neljakesi ninapidi kokku, wahitsid ülevalt kunturi aknast wabriku õue peale alla, ja siis algasid fosinal umbes niisugused kõned ja arutused:

— Mis kurat siis nüüd enam tööd teha, akkas esimine peale, nagu oma töö kaitsendust wabandades; — tee tööd nagu ärg, mis sest kasu on. Wäe, seal ta õue peal on, lütkab ühe õlaga wantrit mödda raudroopaid edasi; kümme meest lütkab üht wantrit wiis minutit, siis puhkawad wiis minutit, suitsetawad, ajawad lõbusat juttu ja jälle puhkawad. Mis kuradi pärastit siis tema logeleb ja mina ärja-wiisi tööd pean tegema? Ja õhtuks on temal niisama suur päewapalk käes kui minul.

— See on sellepärast, targutas teine et ja kümme aastat koolis oled käinud ja teist niisamapalju siin õppinud. Mine kooli tagasi, lasje oma tarkus kulbiga peast wälja tõsta, sest nüüdsel ajal on koolis saadud teadus rumaluselt muutunud, tule siis siia tagasi, mine õue peale ja akka wantrit lütkama, siis teed seda eakts, mis enne ära rikkusid.

— Mis sa selle peale waatad, kes siin oowi peal tolgendab, aitab kolmas takka, mine wabrikuõuone sisse, pinkide juure. See siin saab sinu palga, aga waata neid ärrasid, kes lõbupinkide juures istuwad. Seab peitli üles, lasje pingi kätta, siis wõtab lehe kätte, lueb sealt lõigugusi „presiduumisi“ ja „presidentisi“ wälja ja suitsetab. Dõrjeb wahetewahel üles, lõbb pilgu pingi peale, istub jälle ja lueb — ja õhtaks on direktoripäewapalk käes.

Nõnda fosises see pesa mitu päewa üht ja sedasama. Sõnad olid wabalt teised, aga mõte oli üks: wälja näidata oma piirita wiha ja kadedust, et see rä-pakas ja mustas riides isik, kes enne ilmasgi peakunturi pörandale oma jalga ei wõinud tõsta, korraga oma palgaga nii kõrgemale üppas, ja seda weel nii oota-matalt et kunturis sellest arugi ei saadud.

Sumisejwad selles erilasepefas esiteks ainult nooremad kirjutajad; wanemad, suurepalgamehed, nagu neid nooremad nimetasid, istusiwad oma kohtadel ja wis-kasiwad ainult pörmisewaid ja uuriwaid pilkusi sumisejate peale. Muidugi teada et kui „ülemus“, direktori näul, filma-piiril nähtawale ilmus, siis sumisejatekogu tasailuteki oma paigale ültis, kes raamatu kaenla ahmates, kes paari paberit taskust kahmates ja neid oolega käima peal sil-mitsedes.

Nõnda kestis asi paari nädala ümber. „Ülemus“ teadis muidugi mis sünnib, sest nagu igas korralikus ja peenes kunturis, olid ka siin oma walgustajad, kes direkto-rile kunturi läeläigust aru andsid. Et nad olid, teadis igakõks, aga kuipalju neid oli, seda ei wõinud keegi üelda, ehk õigem üelda, igakõks teadis et teine see on. See selgis nendest seletustest, mis siis üksteisele anti, kui keegi arwas ennast mõnes asjas „ülemusest“ millesgi taha olewat jätud. Ilmasgi polnud seefugune waid-lus mitte selle üle, kas keegi ülemusele,

nagu armastati üelba, „ilma seebita“ kuhugi pugeba ostab, waid selle üle, kes seda fagedamine teeb, kusjuures teineteisele korrad üles lueti. Ja alati leidis protesteerija, et wastane rohkem kordasi on jõudnud seda teha, aga imelikul wiisil ei süüdistanud ta selles tahajäämises mitte emast, waid wastast.

Suurepalgamehed olid kõigi teiste arwates selle ameti pidajad. Seda näitas see asjalugu, et teised mõnikord ülemust arwustades ehk mõnes asjas protesteerides, mis selle ülemuse waatega kokku ei läinud, koge waitfiwad, kui seefugune mees ulka ilmus. Peab arwama, et neist meestest suurem jagu teadis et teised teda spiooniks peawad, ja teenis siiski! Aga nende wabandamiseks wõib üelba et direktorid nüisugust meest, kes sui kinni tahtis pidada, kõrgemale kohale ei pannud, sest spioneerimine täidab siis ainult oma eesmärgi, kui ta igas teenijatekõhis sisse on seatud.

Oli kõige kunturi peale ainult mõni mees, kelle kohta igati, nuuskur ja mitte nuuskur, wõis üelba, et see mees patust puhas on. Need olid kõige wiimased teiste ulgas: palga poolest, ülemuse ümberkäimises, kõigisuguste andide wõi kinkide poolest jne. See oli juba selge märk: kui keegi teenistuses edasi ei jõudnud, palga poolest maha oli jäetud, siis teadis igaüks et tal arusaamine puudub, kuhu uupu peale wajutada. Keegi ega nad isegi ei waadanud selle peale teises mõttes, kui et nad ei osta peale akata. Pealeakamine on alati kõige raskem; aga oli midagi, mis neid tagasi pidas teiste läest õpetust palumast.

Oli nagu üelbud, paar nädalat nii rääkides mööda läinud. Ühel päewal tuleb keegi kunturi uksest sisse, waatab nurikast ringi, kas ta tuleb tähelepanemist ei arata, teeb siis nagu tuleks mõne artiklu asja pärast, olisib midagi filmadega tuas ringi, lähleb ühe laua juure, räägib midagi, ise ikka filmadega mööda tuba ringi kolades, ja lähleb siis wälja. Wüie minuti pärast wõib kunturis järgmist pilli tähele panna: igaüks istub, kes raamatu taga kirjutabes, kes rehkningilana peal flöbistabes, aga pilgud käiwad liirekt üks-teise nägude üle, nagu elgieitjatiired. Sealst paistab wasta et uudis enam uudis ei ole: töölistes olla jaatkonna wabriku direktori

juure saatnud, jaatkond nõudnud palga kõrgendust, direktor puigelnud wasta, aga kõige lõpuks lubanud.

Praegu ei saa üles tõusta ega nina nina wasta minna, sest et paar direktori just sel minutil oma kabinetidest kunturisse tulewad. Igatsufega oodatakse nende kadumist. Veel paar minutit, ja siis on nüüd juba artiklises saanud pilt näha. Sumisemine on aga nüüd märksa waljum, ja kui terawalt kuulata, siis wõib üsna fagedaste sõna „streit“ kinni püüda. Suurepalgamehed kuulatawad, akkawad siis suure kiirusega paberid forima, sealjuures wõimalikult waljut kröbinat tehes, aga kui jumini sellest kunstlikult walmitatud muusikast üle kipub tõusma, kaawad kohtadelt tähelepanemata. Pere sumiseb aga edasi. Üks pea kase filmaga pistab emast ükewahelt sisse, aga kaub nii kiirelt et kellelgi wõimalik ei ole pea tagant tema peremeest seletada. Sumin waitib, aga oma kohale ei jookse keegi. Sekund — ja jumini kestab edasi. Mõne minuti pärast on üfikuid üüdeid kuulda: täna pärast tööd tarwis kokku jääda läbi rääkima! Kõik peawad jääma. Walwate et kõiit jääwad!

Pittamisi waitib jumini ja kirjutajad kaawad oma laudade taha, aegajalt uuriwaid pillusi direktori kabinetis ukse poole eites. Seal aga on kõiit wagusi. Veel paar minutit lähleb mööda, siis tuleb üks neist tuppä, astub kellelegi laua juure ja räägib paar sõna. Tuasolejatest puuriwad mõned filmadega oma ees olewad raamatuid ehk paberid, teised katsumwad salaja pillu direktori näule eita, ilma et see seda märkaks. Kellel see korda läks, teadis pärast rääkida et nägu, nagu direktori oma olema peab, „külm ja raudne“ olud.

Enne määratud töö lõppu ei olud direktorid enam seal, nii et koosolek sigel ajal wõis akata. Olets need seal olud, siis olets nende minekut ootama jääbud. Aga enne lõppu kadusid mõned mehed kunturist ära. Keegi ei teadnud üelba millal, aga kadunud leiti nad olewat. Üks, keda ukse peal minekul tabati, wastas: Mina saan niiwõrt ea palga, et äbits luen omale juure kerjata. Kes arwab wähe saama, tehku seda. Teisets olen arwanisel, et tuleb kord aeg tagasi maksta seda palgakõrgendust, mida nüüd wälja tahate pressida.

Mitmed tuktufid mõtlema, aga koos-
olek tuli ikkagi kokku. Oli veel sõna
„streit“ kuulda, kuna ühel pähe tuli sele-
tada, et enne kui streigist rääkida, peab
teadma, mis meie nõuame. See mõte näis
kõigile arusaadav olevat. Affas nõud-
miste arutamine. Sada teelt, igalhel
oma meel. Efiteks nagu oldi arvamisel et
tuleks kõigile ühesugune summa palgale
juure nõuda. Aga warsti tekkis wastas-
waitlemine.

— Minul kuus last kodu, temal naine
üffi, ega faks tema kõhtu kahetfa eest jüb.
Tõfi. Aga:

— Mina teenin juba kaksümmeend
aastat wabrikus, tema aga kõigest kolm
kuud, — kas minul ei peaks õigus olema
rohkem palka juure saada?

Tõfi kah. Üks julge pani foguini
plaani ette palgatõrgendust ainult nendele
nõuda, kes alla 150 rbl palka kuus saa-
wad, aga see waene pidi warsti äbige
nurka pugema: pilke- ja sõimurähe fadas
talle kaela.

Waielbi otfata, minki ütsteifega ifikli-
kult sõimama, aga otfufele ei jõutud. Et
asjale lõppu teha, siis otfustati palgatõr-
gendust paluda selles fuurufes, mida direk-
toriärrad eaks arwawad.

Seati kiri kokku, ale ja alandlit palwe-
kiri: kõdistati direktorite „inimlisi“ tund-
musi, kujutati oma wiletjat feifutorda:
riided ja faapad otfas, jõudu ei ole uusi
muretseba (suurem osa meist käis alati
moodi järel riides), nälg waraks (nälg-
nub näguifid oli meie ulgas wähe, peaaegu
kõigil olid sõõnub nänd ees) jne.

Oli kiri kokku seatud, siis tuli uus nali
tema ümberkirjutamisega. Käega kirjuta-
tamisest ei wõinud juttugi olla, feda pidi
mafina peal tehtama, aga keegi mafniis-
tidest ei julennud feda karutükki oma peale
wõtta. Wibi juba liistu eidetama, kui üks
nendest südame rindu wõttis ja asja lubas
tallitada. Aga teistel mafniistidel ei olnud
see afi meele järele: tema küll kirjutab,
ent ega mafinakirjast näha ei ole, kes
nimelt kirjutab, tahtlus langeb kõigi peale.
Kuid julge mees rahustas teift, lubas asja
nii toimetada, et fedaagi tahtlustada ei faa.
Ja toimetasgi: wõttis ifeäralist fisteemi
mafina, mida meil ainult üks oli ja mille
peremees sel päewal tõõlt puundus ja lasi
kirja walmis.

Kiri oli nüüd küll walmis, aga kui
teda akati kirjutama, tekkis ootamata wael
üks talistus tee peale ette: keegi ei tahtnud
efimifeks alla kirjutada. Leiti wiimaks
wäljapääfemifetee: efimifes rias pidi mitu
meest nii tihedalt oma nimed kirjutama,
et neid kahetfa wõi kümme ritta läks, siis
ei olnud nagu üht efimift, waid kahetfa
wõi kümme, teine rida niifamuti jne.
Suure waewaga leiti efimifefele riale kirju-
tajaib. Pärast läks afi juba nobedamine:
igatiõs wõttis fule kätte ja pani julgelt
nime alla. Suurepalgamehed ei kirjuta-
nudgi oma nimefid alla. Salaja näidati
neile rufitaid: kaugemale afi ei läinud.

Ühest asjast aga ei faanud meie üle:
see oli: faatfonda leida, kes kirja ära
annaks. Misjugufeid aledaid põhjufeid
fiin leiti, et mitte faatfonda fattuda: fuur
pere, wäerinnale faaimine lahtilafmife
puhul jne. Igaüks leidis et juft temal
kõige rohkem põhjust on lahtilafmift karta.

Wiimaks otfustati kiri direktori laua
peale siis panna, kui teda seal ei ole.
Wafiti minut kui direktor kabinetift wälja
läks, pandi kiri tema lauale, ja siis akati
direktorite nägufesse wahtima ja ootama.

Päew läks möõda — direktori näult
polnud midagi wälja lugeda ja wastust
ka ei olnud. Kolm päewa läks möõda —
feefama lugu. Mädal läks möõda — ikka
mitte midagi. Siis küfis üks naljamees
poolakas tõfife näuga teifelt:

— Wastust ootate? Wastus on.

— Kus, kuda, kes ütles?

— Minge wälja koridori, weite üks
wiib weiffesse kambri, ufse taga ripub
puldaniift kott, felle feeft ma tõmmafin
praegu wastufe wälja, aga alastafin ta
peale ja piiftin tagafi.

Kõif naerfif, aga nänd lõid nuureli-
kuts. Salaja ilififid kõif ütfaawal waatama,
eht on aga nali tõfi. Kõif arwafiwad
niifugufe nalja wõimaliku olevat! Kor-
doris feifew teender aga rääkis kaua aega
päraft feda naerdes, kuidas kirjutajaärrad
direktorite kullakambris margil käinud.

Akati wiimaks jälle „streigift“ kõne-
lema.

— Mis nad ikka teha wõiwad, ega
kõif lahti wõi lasta.

— Ei wõi? usfitas poolakas. Kõige
parema terwife juures lafewad lahti. Wõi
arwate, et meie fiin kõif nii suure tar-
kufega mehed oleme, et ei faa teift afe-

mele. Efsite, on veel targemaid kui meie oleme.

Wiimaks soowitas keegi töölisega selle asja üle rääkima minna. Efsiti naeriti ta wälja, aga pärast akati järele mõtlema. Oidis tagasi aga uhtus (töölisete käest abi paluma!) ja salakartus et töölised uft näitawad; arwati et niisuguse wahekorra järele, mis meie ja töölisete wahel walitses, nende poolt midagi ead ei wõi loota. Kui aga teine nädal wastust oodates, rääkides, ahwardades mõbda läks, jaadeti laks meest töölisestekomiteesje.

Wõnewusega oodati nende tagasitulekut. Wiimaks, paari tunniise äraoleku järele tulid maakuulajad tagasi. Lauast lauda lendaš lühite teade töölisete wastusest: Kui teenijad meelemärfusele on tulnud ja oma umide pärast tõeete wõibelda tahawad, siis on töölised walmis kõiki nende õiglasi nõudmisi kõigest jõust tuetama.

Ei jõudnud päew õhtasse minna, kui direktor oma kabinetist ilmus, kogu kunnuris olejate poole pööras ja meid järgmistete sõnadega ehmatas:

— Wabrikuwalitus teatab minu läbi kõigile teenijatele, et tema praegu nende palgade kõrgenduse küsimuse kallal töbõ teeb. Lõpulist palga kindlaksmääramise wiis saab warsti teile teada antud.

Ülles ja kadus.

Meie jäime lahiste suubega edasi kuulama. Kui järeft nõiõ kõik sündis:

ootafime mitu nädalat, ei kõppu-kappu, mis ime asi siis nõiõ Wileami eeslite suund lahiti tegi?

— Ah, naeris poolates, kurat kardab risti, direktoriärrad aga töölisi. Aga seda peab üttelema, traadita-telegraf on meil eeskujulikult üles seatud. Meie kahe mehega pidafime direktori silmis, aga millal tema kurat oma ühe truu alamaga jõudis kõneleba, see jäi filmapaari wahel! Kõll oleks uuitaw teada saada, kes nendest meil kõige wäledam on?

Kui paari päewa pärast direktorite otsus wälja kuulutati, siis pani inestama see osamus, millega ta siin palgakõrgendus oli tehtud. Peamõte oli see: mida suurem pall, seda suurem ka palgalisa. Kõige weiksima palga mehed tõstfiwad kõhe kisa, aga mida kõrgemal palga redelipulgal keegi oma palgaga feifis, seda tafafemaks wajus murin. Igaliiks waatas kõrgema redelipulga poole ja urises, aga kui silmad alla poole keeras, siis muigatas suud ja nohises.

Wähemad wennad rääkfiwad kõll veel streigist, ahwardasid töölisega, panid ette et nendele mitte palka juure anda, kes kirjale alla ei kirjutanud, tundsid aga wiimaks ära et wasta wett raste on ujuda. Rahseteti et ei ofatud täielisi nõudmisi ette panna, sõimati üksteist, aeti süüb ühe kaelast teise kaela jne, aga asjale see muudatust ei toonud.

G. Ardt

SÜNDMUSTIK WALGES-EESTIS

M a i (järg)

16. Põlewkiwi kaewandustes wähen-
dati töölisete palka keskmiselt 10 marga
wõrra tunnis.

— Raudtee päewaliste paranduse-
töölisete tõeõnormi suurendati 8-st pakust
14-ni kahe mehe kohta.

— Maieri wabriku töölised kaeba-
wad, et neil märtsikuu palk alles
saamata. Wabrikut ahwardab kinni-
jäämine.

— Walged nuhid panid Nõukogude
Tsentrosojuusi Tallinna esituses murd-
warguse toime, et süüdistusmaterjali
leida Tsentrosojuusi kaastöölisete Rei-
ningi, Rikko jt kohta, kes wangi
wõeti. Sissewõtmise „põhjendamiseks“

kuulutatakse solgitorude kaudu, et kinni
wõetud ikka jälle — 1. dets. osa wõt-
nud ja et sadandel korral juba „lõpu-
likult“ äwitatuks tunnistatud kommuni-
stid ikka veel Eesti ilmariiki õhku lasta
ahwardawat.

18. Karwupidi kiskuwad kodanlised
turulehed toowad järjekordse paljastuse:
metsade peawalitsuse ülem Rosen on
oma wennale metsa müies riigilt 40 mil-
jonikest näpanud.

— Tõstetakse sissewõetolli: nisu-
terade pealt 49 margast 128 margani
ja nisujahudel 110 m. 258 margani
puudast. Rahwale seletatakse nuhkide
äalekandjate kaudu, et sellega tahe-

tawat sissewedu piirata ja wälisraha kokku oida, tööpoolest aga antakse wiljasahkerdajatele, kes suured tagawarad odawalt sisse ostnud, wõimalus inda tõsta ja tarwitajate kulul määratud kasu nõõrida.

— „Teadetelehe“ toim. Joh. Anton 3 aastaks wangi mõistetud.

— Kodanised ajalehelibud karjuwad karauul! sest Tallinna majapere-mehed — streigiwad... püha isamaa wastu ja ähwardawad, et nad Soome presidendi tulekul ainustgi lippu wälja ei pane. Põhjus: kõrged maksud ja muu rööwikute jõhkрус.

19. Kõrgete sõjawäelaste protsess, kes moonamuretsemisel pööraselt rööwinud; mõistetakse — sõjawäest wälja! Muud midagi, sest — ülemad on ise sabapidi sees, ja iga tõsisema karistuse korral wõiks paljastusi karta. Ja pealegi on ju Eestis wangimajad ainult tööliste ja wäikestele kelmidele, kes ei ole osanud suuri summasi ahmida.

20. Pea kõigi linnade postiteenijad ja rida teisi riigiametnikka protesteerib selle wastu, et 70-miljoniline summa, mis riigiteenijate lisapalgaks määrati, peasjalikult kõrgemate ametnikkude tasku läheb.

— Nuhkimise süwendamise otstarbel sunnitakse wõerastemajadepidajaid numbritubade jaoks weel üht lisawõtit muretsema.

— Lorikogu juhatus arutas oma presidendi Tõnissoni wäljawiskamise küsimust, mil puhul Tõnissoni leht „Postimees“ südame täiega wälja pahwatab, et lorikogu saatkond, kes Poola fasshitudidele külasse läks, seal „werd lakkumas“ olewat käinud. — See on muidugi tõsi, aga — wõi Tõnisson ise teda Eestis wähe on alla kugistanud!

21. „Waba Maa“ kurdab, et Judeenitshi jätiste banded, kes Eestis sõjaliselt „artellidesse“ organiseeritud, et nad tarbekorral käepärast oleksid, kui waja jälle Nõukogu-Wenemaa kallale ässitada, riigikorrale ädahtlikuks olewat läinud... Isegi need!

— Kreenholmi wabrikus wisati 110 töölist wärawa taha.

— Ajalehelibud tunnistawad, et Eestis „paragrahwi“ ei ole, mille järele

paragrahwi (pankrotitegijaid) wastutusele wõiks wõtta. — See on muidugi lori: Pätsi ja Laidoneri kampa ei suuda Eestis ka tuhat „paragrahwi“ kägistada, seda teeb ainult — rewolutsiooniliku töörahwa rusikas.

24. Ajakirjandus ädaldab, et kõigist oiastustest oolimata 300 perekonda Brasiiliasse tahtwat rännata. — Mis seal ädaldada — seda jagu on wähem tappa... rähulolematuid.

— Ülemiste järwe äärest leiti metsaelanik koopaütis. Mees seletas, et ta korterist wälja aetud ja uut leida ei olewat wõinud. Akanud siis oma käe peal linna laiendama.

27. Joh. Tishler 10 aastaks ja Helene Punder 6 a. türmi mõistetud kui — kahtlased isikud.

28. Töörahwa ühise wäerinna esitaja Pärnumaal, Kurul, wangistatud. — B. Poobus „keelatud kirjanduse“ oidmise eest 8 a. 8 k., Jaan Matson „Punase abi“ teggewuse eest 4 aast. ja Jaan Tomson, kui töölisühisuste tege-lane, 8 aast. wangi mõistetud.

29. Ajalehelibud kurdawad, et kaitse-liidu maksu tähtjaid ammu mööda, aga maksu pole weel midagi sisse tulnud.

30. Järwa jaama juures 150 töölist lahti lastud.

— Kreenholmi wabrik teeb ainult 5 päewa nädalas tööd.

— Raudteede arwustiku järele on sõitjate arw Eesti raudteedel 1924. a. 400 tuhande wõrd wähenenud.

— Riigikohtu koosseisu suurendati ühe prokuröri ja ühe kohtuniku wõrd. — Seal nähtawaste tööpuudust ei ole märgata.

ARUANNE

Eestimaa Kommunistlise Partei heaks on annetatud m a i k u u s:

Kingissepast grupelt seltsimeestelt 6 rubla ja üks kuld sõrmus, „Edasi“ kaastöolistelt 22 rbl 31 k., Leningradi/Wiiburi raiooni Eesti klubis korraldatud pidust 87 rbl, Ameerikast Eesti seltsimeestelt 100 dollarit, Moskwest 26 rbl 36 k., „Kama“ laewa meeskonnalt 49 rbl 50 k., K. Dsh—ilt 50 kop., Teras'ilt 10 rbl, Kajakiilt 2 rbl, K—lt 100 Soome marka, „Klassiwõitluse“ lugejalt 2 rbl 70 k., Kapo—lt 4 rbl 56 k.

Seltsimeheliku tänugu wastu wõtnud

EKP Wenemaa esitus

Leeningraadi LOOMA-AED

Lenini-nim. park, nr 1

Telefon nr 153-50

==== SUWISSESE SEISUKORDA SEATUD ====

Loomade vaatamine igapäew k. 11 kuni 9 ö. Loomade süütmine kell 5.

MAKS 37 kop. Lapsed ja punawäelased 21 kop.

Ekskurssioonid innata esmaspäewadel, muil päiwil 50% innaalandust.

Ilmus trükist ja müiakse aia kassas pildistatud loomaia-juht.

==== Hind 25 kop. ====

TÄHELEPANEMISEKS

Viimasel ajal tekiwate kuulujuttude peale, nagu oleks eategewusemargid järelwatseta laste eaks keelatud, teatab Leeningraadi kub. täidesaate-komitee juures olev laste elukorra parandamise komisjon, et seesugused kuulujutud, mis enamiste wastutusetundeta isikute poolt lendu lastakse, et lastemarkide tarwitamist takistada, täitsa põhjata on, ja et need margid endiselt eategewuse korras edasi käiwad, mille tõenduseks lastekomisjon sunnitud on jälle awaldama alamaltrükitud walitsuskonna teadeannet, mis „Leeningraadi Nõukogu Teataja“ tän. aasta 13. nrs ilmus.

„Kubermangu rahandusosakonna ja Leeningraadi kub. täidesaate-komitee juures olewa laste elukorra parandamise komisjoni walitsuskonna teadaandmine

Sellega antakse üleüldiselt teada, et Leeningr. kub. täidesaate-komitee juures olewal laste elukorra parandamise komisjonil õigus on oma wälja antud eategewusemarkisi wabatahtluse korras laiali lautada.

Kub. rahandusosakonna juh.: **J. Kotljakow.**
Lastekomisjoni ees seisja: **S. I. Lillina.**

Всесоюзный Сивдикат „ПРОДАСИЛИКАТ“
Силдикатной Промышленности

Правление: Москва, Мясницкая, 8.

Отделение в Ленинграде: канал Грибоедова, № 20
(угол пр. 25 Октября, № 27). — Тел. 531-12.

Продает: ФАРФОР, ФАЯНС, СТЕКЛО — сортовое, оконное, бутылочное и ламповое. САНИТАРНЫЙ ФАЯНС.
Госорганам и кооперативным учреждениям продажа на льготных условиях.

„KLASSIWOITLUS“

ilmub 2 korda kuus. Üksik nr maksab 25 kop., ette tellides ühes kättesaatmisega 15 kop. nr.

„Klassiwoitluse“ pealadu, kus tellimisi ja kuulutusi wasta wõetakse ja üksikuid nrid müiakse, on „KÜLWAJA“ raamatuladus, Fontanka 53, telef. 5-97-54.

„Klassiwoitluse“ toimetus on EKP Wenemaa büroos, tel. 5-99-71.

„Klassiwoitluse“ toimetaja päewane tel. 1-48-76, korteri tel. 1-87-95.

„Klassiwoitluse“ postiaadress: Ленинград, Фонтанка 53, „КЛАССОВАЯ ВОРЬБА“.

RAHWUS- WAHELINE RAAMATU- KAUPLUS

KIRJANDUST
IGAS KEELES

MAJOOROWI
(end. Wosnessenski)
prospekt, nr 21

„Klassiwoitluse“ tellimisi

wõetakse wastu, juunikuu tellimistest alates, kõigis „Põhja-Trükisõna“ („Севпечать“) tellimiste wastuwõtte kchtades, nii kõigis töökohtades, postikontorites jne, kus ajalehtede ja ajakirjade tellimiste wastuwõtmine on korraldatud.

Только две недели с 15-го июня до 1-го июля
в магазинах

Ленинградского Государственного Текстильного Треста
„ЛЕНИНГАДТЕКСТИЛЬ“

№ 4 — Вас. Остров, Средний пр., уг. 2-й линии, № 16/19

№ 6 — Ул. Восставия, уг. Ул. Некрасова, № 35/40 (уг. Бассейн. и Знаменск.)

№ 7 — Петр. сторона, Пр. Карла Либкнехта, уг. Матвеевской, № 51/2

РАСПРОДАЖА

фабричного брака и отметки трикотажных и суконных изделий

со СКИДКОЙ до **50%**

Фуфайки от 62 коп.

Кальсоны от 1 руб. 04 коп.

Купальные костюмы от 2 руб. 07 коп.

Чулки от 58 коп.

Пиджаки мужские от 4 руб. 86 коп.

Сорочки шитые от 2 руб. 50 коп.

Спортивный трикотаж,

Сукно, Трико, Драп и проч.

KUULUTUS

Rahvarahakomissariaadi Põhja-Lääne oblasti
woliniku waluutaosakonna walitsus

kuulutab, et talurahwa-wõidulaenu obligatsioonid innad
12. juunist kuni muutuseni on järgmised:

1-rublane obligatsioon — rbl 89 kop.
3-rublane obligatsioon 2 rbl 67 kop.
5-rublane obligatsioon 4 rbl 45 kop.

LEENINGRAADI RIIKLINE NAHATÖÖSTUSE-TRUST

WALITSUS: Leeningraad, Herzeni uul. 51.

— Telefonid: 554-51, 576-82, 576-83. —

„Skorohodi“ wabriku JALANOUD, MASINARIHMAD,
— OBUSERIISTAD, NAHK-ILUASJAD. —

Teistel SNWLiidus asuwatel vähemuserahwastel

ei ole mitte nii palju omakeelset kirjandust — wana ja uut
— saadawal kui meil eestlastel „KÜLWAJA“ kaudu. —
Tarwitagu Eesti asunikud seda õnnelikku wõimalust igas Liidu
nurgas täiel määral. Ленинград, Фонтанка 53, „Кюльвая“

Ilmus trükist:

FERDINAND LASSALLE

H. Pöögelmanni

kaks kirjatükki Lassallest ja
tema kirjanduslistest paran-
dusest, Lassalle saajaastase
sündimisepäewa puhul.

— Lassalle pildiga. —

31 lk 160. — Ind 15 kop.

Saadawal: „Edasi“ talituses
Leeningraadis, „Siberi Tea-
taja“ talituses Noowonikola-
jewskis, „Uue Ilma“ toime-
tuses s. A. Kobeliit ja Kom.
Int. Eesti sektsiooni büroos
Leeningraadis.

Pealadu „KÜLWAJAL“,
Ленинград, Фонтанка 53.

